

אוצר הנפש

לקט משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א בנושאי נפש ומידות

עלון מס' 24

ויקרא תשע"א

דבר השבוע

בפתיחת פרשתנו בולטת האי' זעירא במילה "ויקרא". מאידך אנו מוצאים אי' משונה גם בספר "דברי הימים" הפותח במילה "אדם" באי' רבתי (גדולה). מובן כי האי' רבתי משתייכת לאדם הראשון באופן מהותי ומעידה על מצבו. ומכך יש להשליך על האי' זעירא של "ויקרא" ולומר כי גם היא באה לתאר את מצבו הנפשי של האדם אליו מגיעה קריאה זו. חטאו ונפילתו של אדם הראשון נבעו מכך שהרגיש מאוד את מעלת עצמו, שחש בכך שהוא יציר כפיו של הקב"ה והתמלא בישות על כך. האי' רבתי שבאדם מבטאת את הרגשת מעלת עצמו, שבסופו של דבר גרמה לשבירה ונפילה של חטא עץ הדעת - יומרת "והייתם כאלוקים". תיקון ההתנשאות ותחושת הגדלות הזו היא באי' זעירא של ויקרא ביכולת של משה רבנו להקטין ולמעט את עצמו. מגמת ספר "ויקרא" היא תיקון חטא אדם הראשון בקיום ציווי ה' "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'" - בנכונות האדם ורצונו להקריב ולהתקרב לה', דווקא מתוך התחושה שהוא מצד עצמו קטן וזעיר.

(עפ"י מעיין גנים")

פרצוף העבודה (חלק ד')

תפילה בהתבוננות הלב ושמחה - 'עבודת הנפש' בספירת הבינה

אם בחכמה יש תלמוד אזי **בינה** יש **תפלה** בהתבוננות הלב - העבודה הפנימית של התפלה, עבודה שבלב. ההתבוננות מביאה לידי "רחמי" (**תפלה** נקראת בארמית **רחמי**), להתעוררות רחמים רבים, "אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני ה'". יש שתי בחינות רחמים: יש "וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך", שהתפארת מעוררת רחמים על המלכות, ויש גם "רחל מבכה על בינה", שהמלכות מעוררת רחמים (על בינה שבגלות, בעולמות התחתונים, הנפרדים מגילוי אחדות ה'). לפעמים התפארת נקראת **רחמים** והמלכות **רחמנות**, אך השרש של שניהם הוא **ברחם** האם - בהתבוננות. אם כך, שורש עבודת התפלה מתחיל מההתבוננות, והתבוננות זו מולידה כאמור את רגש הרחמים בלב - התפארת, עד שהמלכות, כנסת ישראל כפי שהיא למטה בוכה לה' ומבקשת רחמים על עם ישראל. זהו מקום המלכות, מקום דוד מלכא משיחא, שאומר על עצמו "ואני תפלה", כאשר ה"אני" שלו כולל את ה"אני" של כל אחד ואחת מעם ישראל. ולכן על כל אחד ואחת **לעורר רחמים** רבים בתפלתו לה' על ה"אני" הכללי ועל ה"אני" הפרטי.

בחכמה אמרנו שיש בטול ע"י ולימוד תורה, ובדומה לכך גם בבינה יש שתי עבודות: שורש עבודת הלב ("עבודה שבלב זו תפלה") וישנה גם עבודה מיוחדת של **שמחה**. בטול הוא פנימיות החכמה ושמחה היא פנימיות הבינה. על הקשר בין עבודה לשמחה יש פסוק מפורש - "עבדו את ה' בשמחה". ככל שהעבודה קשה, "תכבד העבודה על האנשים", כך היא צריכה להיות בשמחה. פתחנו ב"ועבד הלוי הוא", והלוי עובד ה' בשמחה. עבודתו היא "לארמא קלא" ברוב שירה וזמרה. עיקר הסגולה לשלום בית זו צדקה, אבל תכליס, לכל מי ששואל מה אפשר לשפר בבית, התשובה היא שצריך הרבה **נגינה ושירה** טובה בבית. ידוע שיש שני סוגי נגינה - נייגוני שמחה ונייגוני געגועים. נייגוני געגועים היינו "ועבד הלוי הוא", בכתר, אבל נייגוני שמחה שייכים לבינה - "אם הבנים שמחה" (הפסוק "עבדו את הוי' בשמחה" הוא סגולה ללידה - כך כותב רבי נחמן).

שירת הלויים נקראת עבודת ה'. זאת לומדים מהביטוי "עבודת עבודה" שכתוב על הלויים. חז"ל מפרשים ש"עבודת עבודה" היינו עבודה שהיא לצורך עבודה אחרת. איזו היא עבודה שהיא לצורך עוד עבודה? הוי' אומר זו השירה. מתי הלויים משוררים בבית המקדש? כשמים כן הוא, **לוי** לשון **לוי** - הם מלווים את הכהנים בעבודתם. הכהנים מקריבים את הקרבנות, וכדי לעורר את רגש הקודש של עבודת הכהן (שבחשאי וברעותא דלבא) הלויים מלווים אותו בשירה וזמרה. אם כך, שירת הלוי היא לצורך עבודת הכהן, ולכן היא נקראת "עבודת עבודה". אם מישהו עצוב - צריך לדעת איזה שירים להמליץ לו. אם הבעיה שלו בכתר צריך להציע לו נייגוני געגועים. אם הבעיה בבינה, שהוא לא "אם הבנים שמחה", צריך נייגוני שמחה, "עבודת עבודה". דווקא בבינה - שרש קו שמאל שסיומו בהוד, "בינה עד הוד אתפשטת" - צריך לעבוד "עבודת עבודה", שהיא עיקר עבודת הלויים, ללוות את עבודת הכהנים בשירה שמחה. זהו "עבדו את הוי' בשמחה", והמשך הפסוק הוא "בואו לפני ברננה" - הפשט הוא שצריך לבוא לפניו יתברך ברוב שירה וזמרה.

(ייג אב תשס"ט)

י"ב חושים (חלק ג')

חוש ההילוך - חוש התקדמות (החוש של חודש סיון

- שבט זבולון)

החוש השלישי, החוש של זבולון, השייך לחודש סיון בו ניתנה התורה הוא **חוש ההילוך**. מה הקשר בין הילוך לתורה? חז"ל דורשים (כפי שאומרים בכל יום בשחרית) "הליכות עולם לו", "אל תקרי 'הליכות' אלא 'הלכות'", ההלכות הם הילוכים. יש עוד פסוק, "הליכות אלי". כשאנחנו הולכים בהלכות התורה, אנחנו הולכים בעקבות ה'. כך כתוב בתנ"ך הרבה פעמים, שכל התורה היא ללכת כמו שה' הולך. "והלכת בדרכיו" היא אחת מ-**תרי"ג** מצוות התורה, מה הכוונה? מה הוא רחום אף אתה היה רחום וכו'. הרמב"ם מוסיף "מה הוא חזק אף אתה היה חזק". זו ההליכה בדרכי ה'. כל נתינת התורה היא כדי להחדיר לטבעי ולהווייתי את חוש ההליכה.

הליכה היא פעולה גשמית פשוטה, אך נפשיט אותה? הליכה היא כוח של **התקדמות** מבלי לעצור. זה מהדברים העיקריים אצל הרבי מליובאוויטש - תמיד להתקדם, לעולם לא להסתפק במה שיש לך. בגשמיות על האדם להסתפק במועט, אבל בדיוק ההיפך בנוגע לרוחניות - כל מה שיש לך, לעולם אינו מספיק, עליך להמשיך להתקדם. זכור למדנו, שהחוש הראשון שייך להבעה, ונתנו דוגמה של ריקוד. ריקוד אינו התקדמות, כי רוקדים סביב סביב. הליכה היא לא רק תנועה, אלא הליכה בכיוון מוגדר, התקדמות בווקטור מסוים. ישנה השקפה שאומרת שהזמן הולך לנצח ואתה הולך להפסיד - זה חוק האנטרופיה. התורה אומרת ליהודי - אתה יכול לנצח והזמן יפסיד. החוש להביס את הזמן הוא חוש ההליכה. ההולך הראשון היה היהודי הראשון. כל האבות היו 'הולכים', והראשון הוא אברהם לו ה' אמר "לך לך מארצך... אל הארץ אשר אראך". אברהם הלך לכיוון מסוים - לדרום, חז"ל מסבירים **שדרום** היינו **דר ברומו** של עולם, ה' דר ברומה של המציאות. כשיהודי הולך עליו להתכוון אל ה' כל הזמן, וע"י זה הוא יקדים את הזמן תמיד. לשום גוי אין את החוש הזה, כי הוא תחת חוק האנטרופיה. הוא לא הולך לשום מקום. אפילו מלאכים לא הולכים לשום מקום. מלאכים, כמה מהר שהם זזים, הם באמת "עומדים" - אין להם באמת תנועה והתקדמות. רק נשמות יהודיות אינן עומדות. זה החוש הראשון של ה**דעת** - המח האמצעי.

(ח' כסלו, תשע"א)

אותיות מחכימות: יתוש - ישות כשהאדם

מתבונן ב**יתוש** שקדם לו, הדבר משפיל את ה**ישות** שלו.

ר' גרשון בורח מהגאווה

כאשר היה ר' גרשון מקיטוב, גיסו של הבעש"ט, בארץ הקודש גזרו תענית בגלל עצירת גשמים והוא התפלל לפני התיבה. פתאום באמצע הלך מהתיבה ורמז שירד אחר להתפלל במקומו. הקהל לא ידע מדוע הלך באמצע התפילה. לאחר מכן אמר למקורביו שהיתה תפילתו שגורה בפיו וידע שבדאי תקובל ולכן הלך כדי שלא יחזיק טובה לנפשו.

אין גאווה בעבודה עצמית

סיפור זה מדגים כמה טוב למד ר' גרשון את שיטת הבעש"ט. במסכת שבת למדים מרבי חנינא בן דוסא את ענין התפילה השגורה בפה כסימן לקבלתה משמים. אמנם כל אחד ישמח כמובן להדמות לרבי חנינא בן דוסא, אבל מנקודת הביטול האמיתית שזו דרך הבעש"ט, לא רק שלא רצה להחזיק טובה לעצמו, אלא ידע שמדרגה זו שייכת לצדיק אחר קדמון.

הדבר כתוב במשנה כדי שכל הדורות יתפעלו והשתוקקו לרבי חנינא בן דוסא, אבל ברגע שאדם חושב שגם הוא כמו רבי חנינא, אין כאן חידוש כלל. כל הכתוב מאבד מערכו ויוקר, פרט לענין הנגיעה של הישות. הנקודה העמוקה היא שאפילו אם העבודה חשובה ביותר, אך מזוהה עם מישהו אחר, אין זו עבודת האדם. ידוע הווארט של רבי זושא שאמר שלא ישאלו אותו בשמים מדוע לא היה משה רבינו, אלא מדוע לא היה זושא.

עם החזקת הטובה לעצמו מורה על כך שכל מעשה האדם לא היה כלל תיקונו ועניינו. ברגע שהאדם מגדיר זאת, מתייחס לכך כאובייקט, עבודה ידועה, הדבר שייך בודאי לצדיק אחר או למישהו אחר. הדברים האישיים ביותר של האדם ששייכים באמת לעצמו, לא יכולים להיות תחת תווית שזה "כך וכך" כפי שכתוב בספרים. אם האדם יעשה את המעשה כהגדרת הספר סופו שיחזיק טובה לעצמו.

(התוועדות, תש"ס)

ביטול המשפיע והמקבל

בכל מצב פסיכולוגי קיימים שני מימדים: **מודע** - המימד הגלוי שנמצא בשטח; **לא מודע** - המימד הנעלם, העמוק. כזכור, לאדם יש כוח של **גבול** - הגוף, המימד המודע, הגלוי וכוח של **בלי גבול** - הנשמה, המימד הלא מודע, הנעלם. כוחות הגבול והבלי גבול באדם יכולים להימצא במצב מודע, בגלוי או במצב לא מודע, בהעלם. החלק הלא מודע של **המשפיע** הוא בבחינת גבול, אך במודע הוא בבחינת בלי גבול. לעומת המקבל שאצלו המצב הפוך. **המקבל** הוא מוגבל כלומר, שבמודע הוא בחינת גבול ובלא מודע הוא בחינת בלי גבול.

מה קורה כאשר יש קשר של אהבה בין שתי הנפשות, משפיע ומקבל? כידוע, אהבה אמיתית נבחנת בביטול, בנכונותם של שני הצדדים לבטל את עצמם לטובת השני. מהו הדבר שמתבטל בביטול? הביטול תמיד מבטל את המימד הגלוי לטובת המימד הנעלם. זהו גם הכלל הראשון של אהבה - ביטול המימד הגלוי, החלק המודע של האהוב למען טובת האהוב שנמצא בלא מודע שלו. כדי שהאדם יזהה את הדבר הטוב בשביל הזולת ולהעניקו לו, הוא צריך לבטל את המודע שלו, את השטחיות הגלויה שלו, על מנת לגלות מתוך הלא מודע שלו מה באמת טוב לשני.

בתחילה, המשפיע דומה לאור אין סוף של הקב"ה שלפני הצמצום, כשהבלי גבול שלו גלוי והגבול בהעלם. ברגע שהמשפיע יורד למקבל כמו מים שיורדים ממקום גבוה לנמוך על מנת למסור לו את השפע מתרחש אצלו ביטול של הבלי גבול לטובת הגבול.

ואילו אצל המקבל הביטול הוא הפוך. המקבל הוא בתחילה מוגבל. המוגבלות שלו מתבטאת בכך שיש לו תדמית עצמית. אם המקבל יישאר כבול בתוך התדמית המוגבלת שלו, הוא לא יוכל לעולם לעלות ולקבל מהמשפיע שמאד נעלה ממנו. כזכור, המקבל נמשל לאש העולה אל המשפיע השורפת (מבטלת) את התדמית המוגבלת שלו לטובת המשפיע וכך מתגלה כוח הבלי גבול שלו שהיה אצלו בהעלם. אם המקבל יגלה בתוכו טיפה של בלי גבול, הוא יוכל לעלות ולקבל את ההשפעה בכי טוב.

נמצא שע"י ביטול הדדי של המשפיע והמקבל יכולים שניהם להתחבר. המשפיע מבטל את הבלי גבול שלו וע"י כך מתגלה לו פתאום הגבול, באיכות ובמידת ההשפעה המתאימה למקבל, שצריך אף הוא לבטל את עצמו ולצאת מהגבול הנמוך של עצמו כדי לקלוט את ההשפעה.

(״אוצר הנפש״ ב')

״אני אני הוא״ / סופר אגו-אגו-איד (חלק ב')

בחלק הקודם למדנו, עפ"י הפסוק ״אני אני הוא״, שה'אני העליון' הוא כנגד הכתר, ה'אני' השני הוא מודעות עצמית - הדעת, ואילו האיד, כלומר ה'הוא' הסתמי כנגד יתר המידות כולן, ללא כתר וחב"ד, ללא דעת. כתוב ״גם בלא דעת נפש לא טוב״, כלומר לא טוב לנפש ללא האגו השולט על האיד, על הסתמיות.

מעגל התאוות הפראיות (שנוצר על פי הקבלה משבירת הכלים) חל על המידות, על הרגש של הלב. בחסד - אהבות ותאוות, בגבורה - כעסים, בתפארת - התפארות, נצח - נצחנות ובהוד - כניעה. המידות ללא דעת הן האיד הסתמי שאין בו אגו עדיין.

כל המידות של הלב, מחסד ועד הוד (החמש קצוות), נכללות בספירת ה**יסוד** שהוא בעיקר יצר המין, כפי שנתפס אצל אותו פסיכולוג (פרויד) שהמציא כאמור את המונחים אגו, סופר-אגו ואיד. היסוד כולל את כל האיד. ישנם שלוש נקודות אמצעיות בחלוקה הכללית של הספירות לימין-אמצע-שמאל והן ה**כתר הדעת והיסוד**. זהו מבנה האב הטיפוסי של כל תורת הנפש - ״אני אני הוא״. היסוד הוא המְרָכֵז, הכולל בהעדר הדעת את כל קצוות הלב הפראי והלא מתוקן, כפי שכתוב ״גם בלא דעת נפש לא טוב״.

לפי הקבלה כל המידות והטבעים של האדם הם ״לא טוב״, מפני שהם תוצאה של ״שבירת הכלים״ מהעבר הרחוק של הנשמה, מאיזה גלגול קודם. האדם נולד מתוך הגלגול הקודם שלו עם איד, עם מאגר של 'הוא' סתמי ופראי. כדי לתקן זאת עליו לקנות דעת - ״דעת קנית מה חסרת, דעת חסרת מה קנית״.

לאחר הכתר הדעת והיסוד נמצאת ה**מלכות**, שהיא השתקפות של הכתר, של הסופר-אגו, ה'אני' העליון.

(״אוצר הנפש״ א')

אמרת הרב

המלחמה היא מי ישלוט על הלב, על רגשות האדם - תבונה או אימפולסיביות.

ניתן להשיג את ספרי ״אוצר הנפש״ בין כל

ספרי הרב גינזבורג באתר www.pnimi.org.il

או בטל' 050-6360882 או 1700700966

הרשמה לקבלת העלון: odedm@neto.net.il

